

Aile İçindeki Şiddetin Çocuktaki Uyum Sorunlarıyla Bağlantısı

* Zekavet Topçu KABASAKAL

ÖZET

Çocuklarda görülen uyum sorunlarında aile içi iletişimin önemli olduğu dikkat çeker. Aile bu süreçte çocuklarla ilgili sorunlar için hem koruyucu hem de risk faktörü olarak karşımıza çıkar. Aile içi etkileşimde varolan her tür şiddet, çocukların uyum düzeylerini etkiler. Bu makale de aile içi iletişim özelliklerinin ve çocukluk dönemi uyum sorunlarının bağlantısı üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: aile, aile içi şiddet, çocuklarda uyum sorunları

ABSTRACT

In-family communication is very important especially for children who have adjustment problems. Family is both a risk factor as well as a protection for children with problems. Any type of violence in family affects children's adjustment level. This article discusses the connection between the types of communication in family and the adjustment problems of children.

Keywords: family, in-family violence, adjustment problems of children.

Aile insanın içinde büyüdüğü topluluktur. İnsanın kendisi ve diğer insanlarla olan ilişkisini belirler. İnsanın kendi imgesini oluşturur. İnsanlararası ilişkilerin sınırlarını ve olasılıklarını belirler. Kişinin sosyalleştiği ilk kurum ve önemli duygusal bağların alanı olduğu için aile toplumun alt sistemleri içinde özel bir yere sahiptir. Reyam' a göre "aile" kelimesi Latince Fames (açlık) kelimesinden türemiştir. Temel ihtiyaçları karşılayan ve korumayı sağlayan bir yapı olarak aile insanlar arasında çok farklı şekillerde görülmektedir. (Geniş aile, çekirdek aile, tek ebeveynli aile vb.). Aile ebedi bir biyolojik ve psikolojik birim gibi görünmesine rağmen aile formları insanlık tarihi boyunca değişmiştir; ama aileye bir bakış açısı aynı kalmıştır. Aile bireyin gelişmesinin ilk çevresidir (Peseschkian, 1999).

Çocukluk çağı ve ergenlik dönemi bozuklukları geniş bir aralığı kapsamaktadır. Bu dönemdeki bazı bozukluklar yetişkinlikteki bozukluklara benzemektedir. (Depresyon, Anorexia nervosa vb.). Bununla beraber çocukluk çağı bozuklukları ayrı ayrı incelenmektedir. Bu bozuklukların çoğu çeşitli açılardan yetişkinlikteki psikolojilerden ayrılmaktadır. Yetişkinlikteki bozuklukların çoğunun değerlendirilmesinde anne daha az önemlidir. Çocukluk çağı bozukluklarında ise anne ile çocuk etkileşimi her zaman ön plandadır. Çocuk zihinsel, psikolojik, sosyal, fizyolojik birçok açıdan özellikle ergenliğe doğru gidildikçe hızlı bir değişim ve gelişim içindedir. Bu süreçten kaynaklanan problemler her zaman olabilir. Aile için yardım istenecek durumları saptamak zordur. Normal ve Anormal arası sınır belirsizdir. Bunun dışında doktorların,

* Zekavet Topçu Kabasakal, Yrd.Doç.Dr., DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, İzmir.
zekavet.kabasakal@deu.edu.tr

öğretmenlerin ve ailenin bakış açıları da birbirinden farklıdır (Bootzin, 1993).

Clare Hyman (1980), kullandığı kişilik testi aracılığıyla istismar eden ve etmeyen ana babaların kişilikleri arasında kesin bazı farklar olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmanın sonuçları, istismar eden annelerin olgunlaşmamış, ego gelişimi tamamlanmamış impulsif ve paranoid tutum içinde olan kişiler olduklarını ortaya koymuştur. Bu kişilik özellikleriyle ilişkili olan suçluluk ve gerginlik özelliklerinin gözlemlenmemiş olması, annelerde içsel kontrol ve kişilik bütünlüğü olmamasına karşın daha az nörotik çelişki olduğunu göstermektedir. Aynı kişilik testi uygulanan babalarda ise yüksek düzeyde iç dönüklük, düşük düzeyde istek, zevk ve yaşam sevinci olduğu görülmüştür. Bu özelliklerde babaların ailelerine toplumsal ve duygusal destek sağlamayan kişiler olduğu izlenimi vermiştir (Browne, 1988).

Aile ile olumlu bir ilişki biçimine sahip olmayan çocuklarda görülen uyum problemlerini Lynch (1989)'da şöyle tanımlamaktadır.

İstismar edilen çocuğun bozuk davranış örüntüsü, değerlendirme yapılmasını zorlaştırır. Yaptığımız gelişimsel değerlendirme sırasında test vermemizi zorlaştıran davranış tipleri, dikkat toplayamama, aşırı direnme, isyankarlık, seçici olarak konuşmama ve pasif inkar, anksiyete, aşırı utangaçlık ve başarısızlık korkusuydu. Bu çocuklar yaşlarıyla iken düşmanca ve saldırgan davranabilmektedirler. İstismar edici bir çevrede bulunan bir çocuğun benlik kavramında olumsuzluklar görülmesi şartıcı değildir. Yine bu çocuklarda özgüven eksikliği ve başarısızlık korkusu olabilir. Düşük özgüven ve ilişki kurabilme zorluğu yetişkinlik döneminde de devam edebilir. İstismar edilen çocuklar büyüdükçe antisosyal davranışlarla dikkatleri daha çok üzerlerine çekerler. Bizim çalışmamıza göre fiziksel olarak zarar görmeyen ama aynı duygusal hasarın olduğu ve ortamında yaşayan kardeşler de istismar edileninkine benzer zorluklar yaşamışlardır (Lynch, 1989).

Kevin Browne, uyum problemleri çocuklarla ilgili olarak çocuk istismarı üzerinde durmaktadır. Çocuk istismarının önlenmesini aile içi etkileşimin iyileştirilmesiyle mümkün görmektedir.

Yaşamsal stres etmenlerinin çocuk istismarıyla ya da ailede şiddetle sonuçlanması olasılığı, aile içi etkileşime bağlıdır. Aile bireyleri arasındaki güvenli bir ilişki, stres

etkilerini azaltabileceği gibi, aileye bu strese başa çıkma stratejilerinde de destek olacaktır. Bunun aksi olarak ailedeki güvensiz ya da kaygılı ilişkiler, çocuğun yaramazlığı ya da tartışma gibi ailenin stresini artırıcı durumları önleyemez ve fiziksel ya da duygusal saldırılarla sonuçlanabilir. Bu durum kişiler arası ilişkileri olumsuz yönde etkiler ve stres etmenlerinin daha da etkin olmasına yol açar. Bu kısır döngü, stresin tekrarlanan fiziksel saldırılara yol açtığı bir durum oluşturur. Bu durum önlem alınmaz ise giderek kötüleşir ve "şiddet çemberi" olarak tanımlanabilir (Browne, 1988).

Sağlıksız ailelerde ana babalardan biri ya da her ikisi de sömürücü özellikler taşıyabilir; bireylerin kişilikleri tam belirginleşmemiştir. Korkutularak, utandırılarak, küçümsenerek, suçlu hissettirilerek eğitilen çocuklar beceriksiz, çekingen, alıngan, ürkek olurlar (Dönmezer, 2000)

Bir ebeveynin çocuğuyla olan iletişimi, onun kişilik özelliklerinde, psikolojik sorunlarından ve büyük olasılıkla da çocukluğunda yaşadığı sosyal deneyimlerden etkilenenecektir. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin biçimi ve standardı kültür, toplum ve toplumsal değerlerden etkilenebileceği gibi anne - baba yaşı, cinsiyeti, eğitim, sosyoekonomik statüsü ve sosyal sınıfından da etkilenir. Psikososyal stres etmenleri ve özgeçmişin dolaylı olarak aile içi ilişkileri etkilediği görüşü çocuk istismarının ve ihmalinin sağaltımı ve belirlenmesi çalışmalarında, aile içi ilişkilerin odak noktası oluşturması sonucunu doğurmaktadır. Gözlemsel araştırmalar sonucu, istismar eden ve etmeyen ailelerin sosyal davranışlar ve etkileşim örüntüleri açısından farklılaştığı görülmüştür. İstismar eden ebeveynler itici, kontrol eden, olumsuz ve daha az olumlu sosyal davranışlar gösteren kişiler olarak betimlenmişlerdir. Bu anne - babalar çocuklarıyla tepki verme ve duyarlılık gösterme açısından daha az etkileşimde bulunurlar. Bu nedenle, istismar eden ailelerin sağaltımıyla ilgilenen kişilere ana baba çocuk arasında güvenli bir ilişkinin geliştirilmesi konusunda ilgilencmeleri gerekmektedir. Terapötik önlem, ebeveyn - çocuk ilişkilerindeki sorunları başlangıcında gerçekleştirilebilirse çocuktan beklediği tepkiyi alamayacak olan ebeveyn şiddet tepkisi göstermesini önleyebilir (Brown, 1988).

Ailenin sağladığı öğrenme yaşantıları ve sunmakta olduğu modellerin çocuktaki olumlu sosyal davranış ve değerlerin gelişmesinde önemli bir yeri vardır. Çocuklarına olumlu

sosyal davranış olanakları yaratarak bunları ödüllendiren ve olumlu sosyal davranışlarıyla çocuğuna model olan anne-babalar, yardımsever

işbirliği yapan çocuklara sahip olma beklentilerini geliştirebilirler (Morgan,1991) .

KAYNAKLAR

1. Bootzin, R. R., Ü. Accoller, J.R., Louren, B.A. (1993). Abnormal Psychology Library of Congress. Nort America: 462 – 468.
2. Browne, K.D., Saqi, S. (1988). Approachesto Screening Families at high risk of child abuse. USA
3. Dönmezer, İ. (1999). Ailede iletişim ve etkileşim. 2. Basım İstanbul sistem yay.
4. Lynch, I. (1989). Convention of the Right of the Vhild. U.N. U.S.
5. Morgan, C.T. (1991). Psikolojiye Giriş .8.Basım HÜ Ankara Psi.Böl. Yay.
6. Peseschkian, N. (1999). Pozitif Aile Terapisi. İstanbul, Beyaz Yay.